

Brusel 20. února 2017
(OR. en)

6269/17

**Interinstitucionální spis:
2016/0397 (COD)**

**SOC 91
EMPL 61
CODEC 207**

POZNÁMKA

Odesílatel:	Předsednictví
Příjemce:	Výbor stálých zástupců / Rada
Č. dok. Komise:	15642/16 SOC 812 EMPL 549 CODEC 1910
Předmět:	Návrh NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY, kterým se mění nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení a nařízení (ES) č. 987/2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 (Text s významem pro EHP a Švýcarsko)

Delegace naleznou v příloze poznámku předsednictví pro řízení rozpravy k výše uvedenému předmětu s ohledem na zasedání Rady pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele konající se dne 3. března 2017.

Dne 13. prosince 2016 předložila Komise návrh na revizi některých pravidel týkajících se koordinace systémů sociálního zabezpečení¹ uvedených v nařízení (ES) č. 883/2004² („základní nařízení“) a v nařízení (ES) č. 987/2009³ („prováděcí nařízení“). Obecným cílem návrhu je pokračovat v modernizaci těchto pravidel EU tím, že budou jasnější a spravedlivější, a zlepšit jejich vymahatelnost. Návrh se konkrétně zaměřuje na přístup k sociálním dávkám ve čtyřech oblastech: i) dávky v nezaměstnanosti, ii) dávky dlouhodobé péče, iii) ekonomicky neaktivní mobilní občany a iv) rodinné dávky. Komise rovněž navrhuje posílit administrativní pravidla týkající se koordinace sociálního zabezpečení pro v) vyslané pracovníky a poskytnout orgánům členských států lepší nástroje pro řešení potenciálně nekalých praktik nebo zneužívání.

Směrem k modernizované evropské koordinaci sociálního zabezpečení

Právo občanů EU a jejich rodin volně se pohybovat a pobývat v kterémkoli členském státě EU je zakotveno ve Smlouvách EU a považováno za jeden ze základních kamenů integrace EU. Každý občan má právo svobodně odejít do jiného členského státu, aby tam pracoval nebo si tam práci hledal, a za tím účelem tam i pobývat. Volný pohyb pracovníků je jednou ze čtyř základních svobod jednotného trhu, který je ústředním prvkem při budování silnějšího hospodářství EU založeného na ekonomických svobodách při současné ochraně práv pracovníků.

¹ COM (2016) 815.

² Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, Úř. věst. L 166, 30.4.2004, s. 1, oprava Úř. věst. L 200, 7.6.2004.

³ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, Úř. věst. L 284, 30.10.2009.

Bez pravidel EU týkajících se koordinace systémů sociálního zabezpečení by však volný pohyb osob a pracovníků nebyl možný. Každý členský stát si ponechává pravomoc, pokud jde o nastavení a působnost systému sociálního zabezpečení, aniž by docházelo k harmonizaci vnitrostátních systémů. Uvedená pravidla poskytují právní jistotu občanům, na něž se vztahuje režim sociálního zabezpečení v přeshraniční situaci, čímž zabraňují tomu, aby se občané v takové situaci ocitli bez ochrany nebo měli dvojí krytí. Zachováním nároků na sociální zabezpečení a odstraněním nepřímých překážek bránících volnému pohybu pracovníků a služeb získávají mobilní občané EU skutečnou možnost žít a pracovat v jiné zemi.

Sociální a hospodářská realita v členských státech se neustále vyvíjí. Navrhovaný text je tak motivován mimo jiné stěžejní snahou upravit pravidla tak, aby odrážela změnu situace. Modernizace právního rámce by měla vést k lepší právní jasnosti, rovnějšímu a spravedlivějšímu rozdělení finanční zátěže mezi členské státy a administrativní jednoduchosti a vymahatelnosti pravidel. Tím by mělo být zajištěno rovné zacházení s evropskými občany, kteří jsou pojištěni podle vnitrostátních právních předpisů upravujících sociální zabezpečení, a měl by být podstatně usnadněn výkon jejich práv při přesunu z jednoho členského státu do jiného.

Potřeba revize

Od 1. května 2010, kdy stávající nařízení vstoupila v platnost, se kontext, v němž členské státy působí, významně změnil. Řada členských států prošla několika krizemi, zejména krizí státního dluhu spojenou se silným tlakem na vnitrostátní rozpočty a sociální výdaje. V důsledku toho členské státy v rámci svých vnitrostátních systémů sociální politiky zavedly nová opatření s cílem reagovat na nové výzvy a demografické změny. V posledních letech navíc Evropský soudní dvůr (ESD) vynesl řadu rozsudků v oblasti sociálního zabezpečení, které na tyto měnící se souvislosti významným způsobem reagovaly. Dalším argumentem motivujícím k aktualizaci stávajících pravidel koordinace je navíc skutečnost, že v některých případech nejsou jasně stanovena přesná práva a povinnosti a že právní předpisy jsou vykládány odlišným způsobem.

Jasnější a snadněji vymahatelná pravidla jsou v zájmu členských států, občanů i podniků. Lepší pravidla by posílila příležitosti a podmínky pro mobilitu pracovních sil a pro ochranu práv pracovníků a zároveň by vnitrostátním orgánům zajistila účinné nástroje v boji proti zneužívání a podvodům.

Návrh Komise

i) Navrhované změny v oblasti **dávky v nezaměstnanosti**, které posilují vazbu mezi členským státem, v němž pojištěná osoba přispívá (nebo přispívala) na financování systému sociálního zabezpečení, a povinností přiznat dávky, mají za cíl usnadnit volný pohyb osob hledajících zaměstnání a současně zajistit, aby byly zavedeny záruky, jež zamezí vzniku nepřiměřeného břemene pro systém sociálního zabezpečení hostitelského členského státu. Uchazeči o zaměstnání budou moci vyvážet své dávky v nezaměstnanosti po dobu nejméně 6 měsíců, na rozdíl od současné minimální doby v délce 3 měsíců. To jim podle názoru Komise poskytne lepší šanci nalézt zaměstnání a přispěje k řešení nezaměstnanosti v celé EU a nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi.

V případě příhraničních pracovníků (tj. pracovníků, kteří žijí v jedné zemi, pracují v jiné zemi a alespoň jednou týdně se vrací domů) by za vyplacení dávek v nezaměstnanosti odpovídal členský stát, ve kterém pracovali během posledních 12 měsíců. Tento návrh odráží zásadu, že by dávky měl vyplácet členský stát, který obdržel příspěvky. Členské státy mohou požadovat, aby před vznikem nároku na dávky v nezaměstnanosti na základě předchozí pracovní zkušenosti v jiném členském státě pracovala daná osoba, která se stala nezaměstnanou, na jejich území po dobu nejméně 3 měsíců.

ii) Návrh rovněž zavádí novou kapitolu, která se týká koordinace **dávky dlouhodobé péče**. Jejím smyslem je stanovit definici dlouhodobé péče a těchto dávek, které mají být uvedeny na seznamu v nové příloze nařízení (ES) č. 883/2004. Tím by se stanovil vhodný a stabilní režim pro dlouhodobou péči, neboť by se zajistilo rovnoměrné rozdělení zátěže mezi členské státy a současně i právní jasnost a transparentnost pro občany, instituce a další zúčastněné subjekty.

iii) Na základě judikatury Evropského soudního dvora návrh dále upřesňuje, že členské státy mohou rozhodnout, že **některé dávky sociálního zabezpečení** neposkytnou mobilním občanům, kteří jsou **ekonomicky neaktivní**. To znamená, že osoby, které nepracují ani si aktivně nehledají zaměstnání, mají v souladu se směrnicí 2004/38/ES o pobytu právo na legální pobyt pouze v případě, že mají prostředky na obživu a komplexní zdravotní pojištění. Tyto změny navazují na řadu rozsudků Evropského soudního dvora, které vyžadují, aby byla příslušná nařízení v zájmu jasnosti, transparentnosti a právní jistoty změněna. Členské státy se mohou rozhodnout, že v rozsahu povoleném směrnicí 2004/38/ES omezí rovné zacházení, pokud jde o zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky, jako by se jednalo o „dávky sociální pomoci“ ve smyslu uvedené směrnice, a pokud jde o další dávky sociálního zabezpečení, o něž žádají ekonomicky neaktivní občané. Tato judikatura, která v současnosti není v nařízení zohledněna, znamená, že přístup k dávkám pro ekonomicky neaktivní občany v hostitelském členském státě může být podmíněn mimo jiné tím, že daný občan má právo v tomto členském státě legálně pobývat.

iv) Návrh rovněž obsahuje nová ustanovení týkající se koordinace **rodinných dávek**, jejichž účelem je nahradit příjem po dobu výchovy dítěte, označovaných také jako „rodičovské příspěvky“. Tyto příspěvky mají rodičům kompenzovat ztrátu příjmu po dobu výchovy dítěte. Prostřednictvím navrhovaných změn budou tyto rodičovské příspěvky považovány za individuální a osobní právo daného rodiče, nikoliv za dávku pro rodinu jako celek, a členský stát se sekundární příslušností proto bude mít fakultativní právo odchýlit se od pravidel proti souběhu a přiznat tyto dávky oprávněné osobě v plné výši. Tyto členské státy budou uvedeny v příloze.

v) Cílem návrhu je posílit administrativní pravidla týkající se koordinace sociálního zabezpečení pro **vyslané pracovníky**. Má upřesnit kolizní normy pro použitelné právní předpisy a vztah mezi danými nařízeními a směrnicí 96/71/ES o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb. Posiluje správní pravidla týkající se koordinace sociálního zabezpečení, pokud jde o výměnu informací a ověření statusu sociálního zabezpečení těchto pracovníků, s cílem zabránit potenciálním nekalým praktikám či zneužívání. Návrh rovněž svěřuje Komisi nové prováděcí pravomoci v souladu s článkem 291 SFEU, aby podrobněji vymezila jednotný přístup k vydávání, ověřování a odnímání přenositelného dokumentu A1 (osvědčení o tom, které právní předpisy sociálního zabezpečení se na držitele vztahují).

S ohledem na výše uvedené souvislosti by měla diskuse přispět k vymezení hlavních politických směrů v přezkoumávané oblasti s cílem zlepšit koordinaci unijních předpisů v oblasti sociálního zabezpečení, zvýšit právní jasnost, stanovit rovné a spravedlivé rozdělení zátěže a zjednodušit administrativní pravidla tak, aby byla snadněji vymahatelná.

Ministři se vyzývají, aby se specificky zaměřili na klíčové záležitosti uvedené v následujících otázkách:

- 1) Soudní dvůr jasně konstatoval, že volný pohyb občanů je spojen s právy a povinnostmi. Ačkoli právo na volný pohyb mají všichni občané EU bez ohledu na to, zda jsou ekonomicky aktivní či nikoliv, volný pohyb nepředstavuje bezpodmínečné právo na volný přístup k systémům sociálního zabezpečení jiných členských států.
 - *Přispěje navrhovaná kodifikace nejnovější judikatury týkající se přístupu ekonomicky neaktivních občanů k dávkám sociálního zabezpečení v hostitelském členském státě ke zvýšení právní jistoty?*

- 2) Komise ve svém návrhu usiluje o posílení spolupráce mezi institucemi a inspektoráty práce s cílem zajistit, aby vnitrostátní orgány měly k dispozici vhodné prostředky k ověření statusu sociálního zabezpečení vysílaných a jiných vysoce mobilních pracovníků a k řešení potenciálně nekalých praktik nebo zneužívání.
- *Usnadňují navrhované změny týkající se přenositelného dokumentu A1 lepší vymáhání stávajících pravidel v oblasti sociálního zabezpečení? Která další opatření v této oblasti by mohla přispět k dosažení tohoto cíle?*
- 3) V posouzení dopadů připojeném k tomuto návrhu bylo určeno několik problémů, včetně nevyváženého rozložení finanční zátěže, rizika ztráty ochrany nebo dvojích plateb, nedostatečné transparentnosti a právní jistoty pro občany a instituce, nerovného zacházení s občany ve srovnatelných situacích a demotivačních faktorů odrazujících od práce nebo pokračování v práci v jiném členském státě.
- *Nabízejí navrhované změny vhodné řešení problémů, které byly v posouzení dopadů určeny? Existují nějaké další problémy, které návrh neřeší?*
-